

YTTRANDE

Datum
2024-05-14Referens
NLL-00354-2024Utbildningsdepartementet
Dnr U2024/00226

Remissyttrande över betänkandet Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen, SOU 2024:9

Sammanfattning

Region Norrbotten stödjer i stort utredningens förslag på åtgärder, med vissa kompletterande kommentarer och synpunkter. Region Norrbotten önskar framföra en tveksamhet kring huruvida VULF-avtal i så hög grad behöver återspegla dagens ALF-avtal för läkarutbildningarna, med tyngdpunkten förlagd till de 7 lärosätena med medicinska fakulteter. Man bör överväga fördelar och nackdelar av en sådan konstruktion, och huruvida staten i stället borde teckna VULF-avtal direkt gentemot samtliga lärosäten med uppdrag att utbilda sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

I tillägg till detta vill regionen särskilt poängtera att staten behöver tillskjuta medel för att förstärka de så kallade merkostnadsbidragen som lärosätena kan erbjuda sina studenter, eller göra det möjligt att få tillfälligt förstärkta studiebidrag för studenter som läser den typen av utbildning som kräver genomförande av verksamhetsförlagd utbildning på annan ort.

Region Norrbottens synpunkter

Avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning (VULF), s.167

I utredningen föreslås ett nationellt avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning (VULF), likt den modell som idag finns för läkarutbildningarna – det så kallade ALF-avtalet. Syftet med ett sådant avtal är att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning av god kvalitet genom att säkerställa handledare med vetenskaplig och pedagogisk kompetens och vetenskapligt meriterade lärare med aktuell klinisk kompetens, samt att underlätta för yrkesverksamma sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor att genomgå forskarutbildning eller postdoktoral meritering.

Förslaget är att staten och de 7 lärosäten i landet som har medicinska fakulteter tecknar avtal, varefter dessa lärosäten i sin tur fastställer lämpliga geografiska

områden med den sjukvårdsregionala indelningen som utgångspunkt. Inom dessa områden upprättar man därefter till huvudavtalen kompletterande, regionala hängavtal med de lokala lärosätena inom området.

Region Norrbotten har inget att anföra emot en sådan reform, och ser det som sannolikt att det kan leda till att den akademiska nivån inom sjukvården förstärks och nya karriärvägar och möjligheter skapas för medarbetarna. Det är i sig gynnsamt för professionens attraktivitet och utveckling. Däremot är det tveksamt om det kommer att bidra till målet att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning, i varje fall på kort sikt. Detta då problemet inte utgörs av att den akademiska nivån inte håller godtagbar kvalitet och nivå, utan att det råder en stor brist på utbildade och erfarna sjuksköterskor och därmed de handledare som behövs för att kunna utbilda fler. Högre akademisk kompetens och utökad forskning bland kliniskt verksamma sjuksköterskor kommer sannolikt inte att avhjälpa det akuta problemet i det korta perspektivet.

Region Norrbotten ställer sig även tveksamma till huruvida ett VULF-avtal i så hög grad behöver återspegla dagens ALF-avtal för läkarutbildningarna, med tyngdpunkten förlagd till de 7 lärosätena med medicinska fakulteter. Dessa bedriver förvisso sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningar, men det gör ytterligare 18 lärosäten om man inkluderar de ickestatliga. Det skulle innebära att det är 18 lärosäten som ska omfattas av regionala hängavtal med det universitet i den geografiska indelningen som har en medicinsk fakultet och ett universitetssjukhus. Man bör överväga fördelar och nackdelar av en sådan konstruktion, och huruvida staten i stället borde teckna VULF-avtal direkt gentemot samtliga lärosäten med uppdrag att utbilda sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

Staten finansierar merkostnader för studenter och stärkta utbildningsstödjande verksamheter i vården, s.193

Utredningen har identifierat att det ofta uppstår problem i form av merkostnader för studenterna i samband verksamhetsförlagd utbildning på annan ort än studie- eller bostadsorten. De merkostnader som uppstår avser vanligen resor till och boende på VFU-orten. Detta innebär inte sällan att man av ekonomiska skäl är tvungen att tacka nej till erbjuden VFU-plats och att den då inte utnyttjas, trots att det råder en nationell brist på platser.

Region Norrbotten delar denna uppfattning och befarar att problemet kommer att växa ytterligare dels i och med att antalet VFU-veckor ökar i enlighet med EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv, dels när fler lärosäten inför så kallade decentraliserade utbildningar där ett större antal studenter läser på hemorten men behöver verksamhetsförlagd utbildning på annan ort som aktuellt lärosäte har regionala avtal med. Där behöver staten antingen tillskjuta medel för att förstärka de så kallade merkostnadsbidragen som lärosätena kan erbjuda sina studenter, eller göra det möjligt att få tillfälligt förstärkta studiebidrag för studenter som läser den typen av utbildning som kräver genomförande av verksamhetsförlagd utbildning på annan ort (förutsatt att man kan påvisa och styrka uppkomna merkostnader).

Ett nationellt IT-stöd, s.241

Region Norrbotten stödjer tanken på att det bör utvecklas ett nationellt IT-stöd för verksamhetsförlagd utbildning som alla regioner kan enas om och använda. I dag

förekommer det olika varianter, och det är svårt nog att få regioner inom samma sjukvårdsregionala indelning att enas om och använda samma IT-stöd. Detta kan bland annat bero på att utbildningarna kan ha olika profil och upplägg vid lärosätena i landet. Sannolikt innebär det en lång process att enas om, utveckla och implementera ett rikstäckande IT-stöd. Ett sådant stöd skulle kunna ge en större överblick i var VFU-platser finns tillgängliga eller underutnyttjas, och sannolikt leda till att det blir färre platser som inte nyttjas.

IT-system behöver kunna täcka hela hälso- och sjukvårdens utbildningsuppdrag som VFU, arbetsplatsförlagt lärande (APL) för gymnasium och Komvux samt Lärande i arbete (LIA) för yrkeshögskolor.

Privata vårdgivares medverkan i verksamhetsförlagd utbildning

I utredningen konstateras att privata vårdgivare inte har någon lagfäst skyldighet att medverka i verksamhetsförlagd utbildning, men uttrycker en tydlig vilja att delta. Utredningen anser att privata vårdgivares medverkan i utbildning bör främjas men inte regleras i lag.

Region Norrbotten bifaller och stödjer den uppfattningen baserat på egna erfarenheter. Region Norrbotten har ett antal privata vårdutförare inom primärvården och valfrihetssystemet, vilket regleras i avtalet ”Vårdval Norrbotten” mellan regionen och de privata vårdutförarna. Enligt detta avtal har privata vårdgivare samma rättigheter och skyldigheter som de hälsocentraler som drivs av regionen själva. Det gäller även verksamhetsförlagd utbildning. I samma rättigheter ingår även att man får samma ersättning när man tar emot studenter som regionens egna verksamheter får, samt tillgång till handledarutbildningar och administrativt stöd kring VFU-platserna som då tillhandahålls av regionen.

Region Norrbotten uppfattar inte att de privata utförarna deltar i mindre omfattning eller med lägre ambitionsnivå än de egna verksamheterna, utan har goda erfarenheter av att de utför ett utmärkt arbete med god kvalitet vad gäller verksamhetsförlagd utbildning. Regionen delar därför uppfattningen om att en reglering genom lag inte skulle tillföra något, varken volym- eller kvalitetsmässigt.